

LEGESIND

-Heerup, kunst og leg

Heerup Museum

10. september 2022 – 8. januar 2023

HEERUP
MUSEUM

INTRODUKTION / RESUMÈ

Afsættet for projekt LEGESIND er Heerups italesættelse af sin kunstneriske metode og det spontant abstrakte maleri, som leg. Med udtalelsen "Mit arbejde er leg" formulerede han, som kunstner og kritiker Jens Jørgen Thorsen forklarer i Dansk Kunst hele det filosofiske grundlag for den populære kunstnergruppe CoBrA og udviklingen af det spontant abstrakte maleri, som blev afgørende for kunsten i det 20. århundrede i Danmark.

Inspirationen fra aktuel ny legeforskning synliggør på hidtil uset vis det store demokratiske potentiale i Heerups "fantasi-kunst" idet fokus er på alle menneskers ret og evne til frie fantasifuld udfoldelse.

På Heerup Museum ser vi forbindelsen KUNST-LEG som en strategisk mulighed for at udvikle nye fremadrettede metoder for den museale praksis i dens mangfoldighed. En metode eller tilgang, der i radikal grad opfordrer museets gæster til at handle, interagere og skabe relationer frem individuelt at se og tænke. Vi ønsker med andre ord at række ud efter og skabe relationer til nye målgrupper under overskriften "den legesyge voksne".

Dette vil være helt i kunstneren Henry Heerups ånd, da han selv opfordrede de der beundrede hans kunst, til selv at skabe. Samtidigt ønsker vi på Heerup Museum at undersøge, hvorvidt og hvordan kunstudstillingen som "legestøttende miljø" kan åbne for en forståelse af kunst, som noget der bidrager til velvære gennem nedsættelse af den enkeltes stressniveauet og understøttelse af følelsen af personlig frihed.

BAGGRUND / MIT ARBEJDE ER LEG

Den danske kunstner Henry Heerup (1907-93) var optaget af leg, som en måde at beskrive sin kunstneriske skabelsesproces på. Han arbejdede livet igennem spontant, intuitivt og "legende" både i maleri og skulptur. "Mit Arbejde er Leg og Jeg Leger Gerne Hele Dagen", proklamerede han så tidligt som 1944 og forklarede derefter, at leg ofte alene ses som børns leg, men at han i stedet opfattede leg som "en fri udfoldelse af noget man har i sig, en livsytring". Leg er i Heerups optik tæt forbundet med at bruge sig selv i kunsten og at dyrke det umiddelbare og intuitive i den skabende proces. Begge dele er i dag i højeste grad aktuelt både som kunsthistorisk og den bevægelse for at skabe synergi mellem kunsten og det sociale arbejde i samfundet generelt, som LEGESIND indskriver sig i.

Med udstillingen LEGESIND ønsker vi på Heerup Museum at undersøge Heerups forståelse af "frie udfoldelse", som ligger til grund for hans kunstneriske udtryk. Dels ved at inddrage værker med leg som motiv, dels ved at vise værker, hvor Heerup har gjort sine værker tilgængelige for leg således at man konkret kan lege med kunsten.

Legen og kunstens demokratiske potentiale

Fremhævelse af legen som fri udfoldelse, for voksne såvel som for børn, var på ingen måde et udtryk af at Heerup tog afstand fra børns leg, tværtimod. Ligesom sine kunstnerkolleger fandt han stor inspiration i børns kreative udtryk, der ligesom anden ikke-akademiske visuel kultur dannede afsæt for det nye folkelige udtryk de søgte. Kunsten skulle vokse ud af menneskelige relationer og kunstnerne fandt stor inspiration i hverdagens liv, gadens motiver og den kulørte populærkultur. Leg blev i den sammenhæng opfattet som et opgør med de alt for snævre rammer kunsten i starten af det 20. århundrede var havnet i qua akademiets stive skoling og museernes snævre indkøbspolitik. Kunsten var, ifølge avantgarde kunstnere som Heerup, blevet for velopdragen og stiv og den kur de anbefalede var med alle midler at sætte fantasien fri.

Den spontant-abstrakte kunst inviterer til at lege med

Det var ikke mindst legens potentiale som bindeled mellem livet og kunsten, der tiltrak Heerup. Legen tager afsæt i hverdagserfaringer og udvikles af de der leger. Desuden fordrer legen et stort nærvær, som gør lege-handlingen til noget i sig selv frem for blot et være redskab for noget andet. Oversat til kunsten inddrog Heerup den kunstneriske proces i selve værket således at den er synlig i det færdig værk og afgørende for oplevelsen af kunsten.

Ved at spejle Heerups legende tilgang i den helt nye legeforskning skabes et nyt blik på Heerups kunstneriske metode. Samtidigt ønsker vi på Heerup Museum at arbejde for en mere åben og inviterende tilgang i formidlingen, som giver større mulighed for den besøgende kan bidrage med egne erfaringer og "lege med". Heerup opfordrede selv helt fra

starten af sin karriere andre til at gøre det samme som ham. I forbindelse med sin debutudstilling på Den frie udstillingsbygning i 1934 opfordrede Heerup gæsterne til at lave kunst af skrald ligesom han selv gjorde med ordene: "Kom Børn, Jeres Smadrede Legetøj Genopstår som IdéVisioner". Med legen som metode var den barriere, der ligger i at tilegne sig særlige kundskaber gennem træning og eftergørelse væk og alle har på demokratisk vis lige tilgang til at lege såvel som at bruge og skabe kunst.

Det er Heerup Museums strategiske mål at bruge leg som en åben invitation ind i Heerups kunstneriske univers. Med legen som tilgang interagerer vi med kunsten på en anderledes og mere aktiv måde, vi ikke blot ser og tænker, men handler og interagerer med kunsten og hinanden.

NY LEGEFORSKNING /

”Det enkelte barn må i en fremtid, der er præget af diverse teknologier, hjælpes og støttes i udviklingen af sin selvforståelse, selvkontrol, fantasi og kreativitet, ved hjælp af gode legefællesskaber og legesyge voksne”.

Dion Sommer, Tidsskrift For Professionsstudier 32, 2020

Ifølge ny legeforskning er vi på vej ind i en ny lege-æra, hvor børns leg skal tages mere alvorlig og gives mere plads end hidtil. Danmarks to førende legeforskere Dion Sommer fra udviklingspsykologi ved Aarhus Universitet, og Helle Marie Skovbjerg fra Designskolen Kolding, har hertil påpeget, at et nyt legesyn er ved at vokse frem, der giver legen ny status som afgørende for børns mentale sundhed og kreativitet.

En nødvendig frisættelse af legen – frem mod en epigenetisk forståelse af leg

Sommer har i sin forskning italesat behovet for et nyt dannelsesbegreb og en nødvendig frisættelse af legen, væk fra striden som længe har eksisteret herhjemme mellem to dominerende og modsatrettede legesyn; at legen enten handler om mål og læring *eller* skal være helt fri uden voksnes indblanding. Sommer peger på en tredje vej, hvor de to forståelser supplerer hinanden, og fremhæver dermed vigtigheden i, at skabe rammer for legestøttende miljøer, gode legefællesskaber og legesyge voksne, i alle samfundets institutioner. Med udgangspunkt i epigenetisk forskning, fremhæver Sommer, at der er evidens og videnskabelig baggrund for at sige, at jo mere børn leger og selv får lov til at organisere og styrer deres leg, jo mere lukker det ned for negative stresshormoner. Den frie leg åbner op for andre hormoner, som gør barnet mere robust og stressmodstandsdygtigt. ”Legens modsætning er faktisk depression”, har Sommer udtalt, og gennem barnets deltagelse i den frie legs forskellige forhandlinger og konflikter, undersøges og erfares også nye måder og nye mestrings-strategier, som styrker barnets sociale kompetencer og udvikling af empati og følsomhed overfor egne og andres grænser. Det kan ifølge Sommer og Skovbjerg ses i generne, hvor den gode leg kan tænde og slukke for bestemte gener som nedarves og gives videre ved næste generation. Legen har med andre ord en vigtig rolle i menneskets evolutionære udvikling, hvor legen er medskabere af hjernens neurologiske udvikling i småbarnsalderen.

Fantasileg

Ifølge Sommer, er fantasileg det, som bedst styrker børns evne til at løse forskellige problemer, og det, der er behov for, for at lære at tilpasse sig i den komplekse verden vi alle lever i. Henry Heerup og andre danske abstrakte kunstnere som deltog i kunstnersammenslutningen CoBrA, kan i den grad siges at være fortalere for at give plads til frihed, fantasi og spontanitet, og de var meget optaget af børns umiddelbare måde at betragte og udtrykke verden omkring sig på gennem bl.a. børnetegninger. Barnets (lege)sind

blev af surrealisterne opfattet som et stadie i den menneskelige psykologi, der endnu ikke var påvirket af omverdenens forventninger, og inspireret af børns (leg) og udtryk, udviklede CoBrA-kunstnerne det spontan-abstrakte billedsprog, hvor de gav fantasien og følelserne frit løb.

Det kan bl.a. ses i kunstnerens udsmykning fra 1944 i Folkebørnehaven Hjortøgade 3 på Østerbro i København, bestående af 86 meter COBRA-friser. Med formålet at inspirere og underholde børnene, malede de dengang unge kunstnere hver især børnehavens rum med deres glæde for former og farver i den spontant-abstrakte stil. Ud fra børnenes ønsker og leg med fantasien, dekorerede Heerup hjørnestuen med bl.a. en politibetjent, tog og katte. Børnehavens lille toilet har Heerup også dekoreret med bl.a. en glad mand, en lille sommerfugl og en måbende dreng, der ser på sommerfuglen, som børnene stadig kan sidde og kigge på, og siges at have nødt størst popularitet blandt de nysgerrige børn. På denne måde bidrog Heerup til projektet, hvis formål af kollegaen Asger Jorn, blev beskrevet som "... at støtte og nære den uhyre værdifulde side af barnets sjæleliv ved at skabe omgivelser, hvor dennes fantasi og følelsernes evne kan vokse og blomstre".

Heerup livlige fantasi og legende tilgang til genkendelige former og materialer, bevarede han hele sit lange kunstnerliv. Særligt måde Heerup gennem barnets blik oplevede verdenen som evig foranderlig og eventyrlig, kan ses i flere af Heerups værker. I Legesind – udstillingen kan Heerups legen med, som legesyge voksen, ses i hans bidrag til skabelsen af fantasifulde legeuniverser i værker såsom "Ole med scepter og tronen" (1936), "Karrusel Leg" og "Sengbåd med nisse og dame" (1938-42), som venter på at blive udforsket af de besøgende. For selvom det kaldes det nye legesyn, så er det ikke nyt når man kigger på Heerups kunstneriske virke. Gode legefællesskaber med både børn og voksne, og en åbenhed overfor legesyge, har været centralt for Heerup gennem hele hans liv og måden han forholdt sig til sig selv, omverdenen og børnene.

"Gode legefællesskaber og legesyge voksne" på Heerup Museum

Hvad der skal til for at skabe en god legestemning har Skovbjerg forsket i, bl.a. hendes 'niende tanke om legens steder', som handler om at reflektere over bestemte regler til bestemte steder, og hvordan man kan skabe diversitet i legesteder og åbne op for nye

legehandlinger. Dette vil vi i Legesind-udstillingens formidlingstilbud indenfor og uden for museet tage afsæt i, og derfor bevidst organisere områder i museets steder, så der bliver plads til en anden type af orden, nemlig legens orden. Konkret vil der indenfor i udstillingsrummets nederste etage, blive skabt et anderledes musealt rum, som ikke er organiseret efter de traditionelle institutionelle koder om at være stille og bevæge sig roligt, men vil i stedet blive omordnet med legende elementer designet af studerende ved Kolding Designskole, som børnene med deres voksne og andre kan lege med. De studerendes designbidrag vil være interaktivt og inviterende i sin udformning. På denne måde vil vi udvide museumsrummets potentialer, ved at skabe plads til legen og inddrage børnenes kropslige og sanselige undersøgende tilgang til steders potentialer, i udviklingen af nytænkende formidlingsaktiviteter omkring Heerups Kunst. Udstillingens værkers vægt på barnets fri spontane leg, både i indhold og i samspil med legeaktiviteter i udstillingsrummet, vil være med til at understøtte børns (og voksnes) udvikling af fantasi og kreativitet.

LEG I UDS STILLINGEN /

Opbygning

Udstillingen vil bestå af værker fra museets egen samling samt værker lånt hjem fra private ejere, Kunst på Arbejde, Rødovre skole, Tivoli og andre museer såsom KUNSTEN, Vejle Museerne, Holstebro Kunstmuseum, Kunstmuseum Brandts, og Louisiana.

Kunstværkerne vil blive placeret i udstillingsrummets øverste etage, mens *de* studerende ved Kolding Designskolens installation med afsæt i leg, vil blive placeret i underetagen, som også vil blive indrettet til leg omkring Heerups kunst. Her vil der også hænge collager på væggen med Heerups Lillefant tegninger, som aldrig har været vist frem før.

Formidling

En hovedmålsætning med udstillingen er at udvikle formidling målrettet børn og deres voksne og familier, som skaber rammer der gør det muligt for de besøgende, at interagere og bevæge sig fysisk og udfolde sig nysgerrigt på nye måder indenfor på museet. Derfor vil formidlingstilbud være en kombination af fortællinger om Heerups kunst i udstillingen samt tid og aktiviteter ved samtidskunstværket, som de besøgende børn og voksne kan lege sammen med.

Til de mindre børn vil der også blive udviklet LILLEFANT – forløb omkring Heerups skitser til Lillefant historierne, som der vil være uddrag fra, børnene kan digte/tegne videre på.

Figurland

I museets have vil vi udvikle et praktisk kunstnerisk udeskoleforløb kaldt Figurland, som har afsæt i Heerups børnebog Skralle og Kalde. Her kan eleverne møde markante figurer fra Heerups univers som Indianeren, Sporvognen og Den Røde Hest; sjove skæve og farverige konstruktioner inspireret af Heerups tegninger i børnebogen, som eleverne kan interagere med på forskelligvis og inddrage i deres leg.

Som guidelines til børnenes leg tages der afsæt i følgende 5 tematikker fra Heerups univers. Der er tale om guidelines og overordnede rammer som kan give et afsæt for dialog med børnene om legen:

- Rejse / transportere
- Størrelsesforhold
- Naturfænomener
- Krop og bevægelse
- Former og farver

Med fokus på genbrug og leg, udvikles disse legende og undersøgende aktiviteter i museets have, som kan understøtte samtalerne og børnenes oplevelse af Heerups kunst.

OM HEERUP MUSEUM/

Heerup Museum er en selvejende institution med tilknytning til og driftstilskud fra Rødovre Kommune. Museet har egen bestyrelse, bestående af 6 medlemmer:

- Bestyrelsens formand Pia Hess er udpeget af kommunalbestyrelsen i Rødovre Kommune
- Marianne Christensen, udpeget af kommunalbestyrelsen i Rødovre kommune
- Ruth Mørch og Anne Lise Fich er repræsentanter for Heerup Museets Venner
- Anita Hartelius, kunstfaglig repræsentant
- Repræsentant for det lokale erhvervsliv pt vakant.

Museets daglige leder er Anni Lave Nielsen, Cand. Mag. i Visuel Kultur. Til museet er knyttet 6 medarbejdere og ca. 15 frivillige. Der udarbejdes ikke selvstændigt regnskab for museet, idet det indgår, som en del af regnskabet for Rødovre Kommune. Museets tilskud for 2020 er 1.3 million kroner, hvoraf en overvejende del udgør lønninger. Museet besøges årligt af knap 15.000 gæster, er aktiv i det danske museumslandskab og medlem af ODM og ICOM. Det er afgørende for udviklingen af museet, at der modtages ekstern finansiering til særudstillinger, publikationer, erhvervelser af værker m.m.

Grundkernen i samlingen på Heerup Museum er en gave, som Heerups enke, Marion Heerup, forærede Rødovre Kommune i 1995. Gaven bestod af de værker af Henry Heerup, der befandt sig i deres lejlighed i Vanløse, da Heerup døde. Da Marion Heerup døde i 1997, modtog Rødovre Kommune endvidere alle genstande fra Heerups arbejdsværelse. Heerup Museum har derudover modtaget gaver fra både private og gallerier samt indkøbte værker til samlingen, der i dag rummer mere end 3.500 værker af Henry Heerup. Museets bestyrelse, støtteforeningen Heerup Museums Venner samt Kulturforvaltningen i Rødovre Kommune er bekendt med og bakker op om museets strategiske udvikling.